

New Day in Medicine
Новый День в Медицине

NDM

TIBBIYOTDA YANGI KUN

Ilmiy referativ, marifiy-ma'naviy jurnal

AVICENNA-MED.UZ

ISSN 2181-712X.
EiSSN 2181-2187

4 (78) 2025

Сопредседатели редакционной коллегии:

**Ш. Ж. ТЕШАЕВ,
А. Ш. РЕВИШВИЛИ**

Ред. коллегия:

М.И. АБДУЛЛАЕВ
А.А. АБДУМАЖИДОВ
Р.Б. АБДУЛЛАЕВ
Л.М. АБДУЛЛАЕВА
А.Ш. АБДУМАЖИДОВ
М.А. АБДУЛЛАЕВА
Х.А. АБДУМАДЖИДОВ
Б.З. АБДУСАМАТОВ
М.М. АКБАРОВ
Х.А. АКИЛОВ
М.М. АЛИЕВ
С.Ж. АМИНОВ
Ш.Э. АМОНОВ
Ш.М. АХМЕДОВ
Ю.М. АХМЕДОВ
С.М. АХМЕДОВА
Т.А. АСКАРОВ
М.А. АРТИКОВА
Ж.Б. БЕКНАЗАРОВ (главный редактор)
Е.А. БЕРДИЕВ
Б.Т. БУЗРУКОВ
Р.К. ДАДАБАЕВА
М.Н. ДАМИНОВА
К.А. ДЕХКОНОВ
Э.С. ДЖУМАБАЕВ
А.А. ДЖАЛИЛОВ
Н.Н. ЗОЛотова
А.Ш. ИНОЯТОВ
С. ИНДАМИНОВ
А.И. ИСКАНДАРОВ
А.С. ИЛЪЯСОВ
Э.Э. КОБИЛОВ
А.М. МАННАНОВ
Д.М. МУСАЕВА
Т.С. МУСАЕВ
М.Р. МИРЗОЕВА
Ф.Г. НАЗИРОВ
Н.А. НУРАЛИЕВА
Ф.С. ОРИПОВ
Б.Т. РАХИМОВ
Х.А. РАСУЛОВ
Ш.И. РУЗИЕВ
С.А. РУЗИБОЕВ
С.А. ГАФФОРОВ
С.Т. ШАТМАНОВ (Кыргызстан)
Ж.Б. САТТАРОВ
Б.Б. САФОЕВ (отв. редактор)
И.А. САТИВАЛДИЕВА
Ш.Т. САЛИМОВ
Д.И. ТУКСАНОВА
М.М. ТАДЖИЕВ
А.Ж. ХАМРАЕВ
Д.А. ХАСАНОВА
Б.З. ХАМДАМОВ
А.М. ШАМСИЕВ
А.К. ШАДМАНОВ
Н.Ж. ЭРМАТОВ
Б.Б. ЕРГАШЕВ
Н.Ш. ЕРГАШЕВ
И.Р. ЮЛДАШЕВ
Д.Х. ЮЛДАШЕВА
А.С. ЮСУПОВ
Ш.Ш. ЯРИКУЛОВ
М.Ш. ХАКИМОВ
Д.О. ИВАНОВ (Россия)
К.А. ЕГЕЗАРЯН (Россия)
DONG JINCHENG (Китай)
КУЗАКОВ В.Е. (Россия)
Я. МЕЙЕРНИК (Словакия)
В.А. МИТИШ (Россия)
В.И. ПРИМАКОВ (Беларусь)
О.В. ПЕШИКОВ (Россия)
А.А. ПОТАПОВ (Россия)
А.А. ТЕПЛОВ (Россия)
Т.Ш. ШАРМАНОВ (Казахстан)
А.А. ЩЕГОЛОВ (Россия)
С.Н. ГУСЕЙНОВА (Азербайджан)
Prof. Dr. KURBANHAN MUSLUMOV (Azerbaijan)
Prof. Dr. DENIZ UYAK (Germany)

ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН НОВЫЙ ДЕНЬ В МЕДИЦИНЕ NEW DAY IN MEDICINE

*Илмий-рефератив, маънавий-маърифий журнал
Научно-реферативный,
духовно-просветительский журнал*

УЧРЕДИТЕЛИ:

**БУХАРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
МЕДИЦИНСКИЙ ИНСТИТУТ
ООО «ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН»**

Национальный медицинский
исследовательский центр хирургии имени
А.В. Вишневского является генеральным
научно-практическим
консультантом редакции

Журнал был включен в список журнальных
изданий, рецензируемых Высшей
Аттестационной Комиссией
Республики Узбекистан
(Протокол № 201/03 от 30.12.2013 г.)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

М.М. АБДУРАХМАНОВ (Бухара)
Г.Ж. ЖАРЫЛКАСЫНОВА (Бухара)
А.Ш. ИНОЯТОВ (Ташкент)
Г.А. ИХТИЁРОВА (Бухара)
Ш.И. КАРИМОВ (Ташкент)
У.К. КАЮМОВ (Тошкент)
Ш.И. НАВРУЗОВА (Бухара)
А.А. НОСИРОВ (Ташкент)
А.Р. ОБЛОКУЛОВ (Бухара)
Б.Т. ОДИЛОВА (Ташкент)
Ш.Т. УРАКОВ (Бухара)

4 (78)

2025

апрель

www.bsmi.uz

<https://newdaymedicine.com> E:

ndmuz@mail.ru

Тел: +99890 8061882

УДК 616.34-002

YARALI KOLITDA BUYRAK TO'QIMASIDAGI MORFOLOGIK O'ZGARISHLAR

Kaymanova Kamila Imomovna <https://orcid.org/0009-0004-7738-6578>

Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti, O'zbekiston, Buxoro
sh. A. Navoiy kochasi 1 Tel: +998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

✓ Rezyume

So'nggi yillarda ham amaliyotchi shifokorlar, ham tadqiqotchilar tomonidan ichakning yallig'lanish kasalliklari (IYaK), shu jumladan ularning ichakdan tashqari ko'rinishlariga qiziqish ortib bormoqda. IYaK ning ichakdan tashqari ko'rinishlari spektri juda keng. Bu, shuningdek, buyrak shikastlanishini o'z ichiga olishi mumkin, surunkali buyrak kasalligi va buyrak yetishmovchiligi bilan kasallanish 2-15% ni tashkil qiladi. Eksperimentda yarali kolit chaqirilgan 9 oylik oq zotsiz kalamushlar buyrak to'qimasi morfologik tahlil qilinganda buyrak glomerulyar koptokchalarida shish, mezangiy proliferatsiyasi, proksimal va distal egri-bugri kanalchalar epitelotsitlarida nekroz, kanalchalar destruksiysasi, buyrak parenximasida shish aniqlandi. Yarali kolitda buyraklardagi morfologik o'zgarishlar bir nechta omillar, jumladan autoimmun reaksiyalar va yallig'lanish bilan bog'liq bo'lishi mumkin

Kalit so'zlar: buyrak, yarali kolit, morfologiya, gistokimyoviy tahlil

МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ В ТКАНИ ПОЧЕК ПРИ ЯЗВЕННОМ КОЛИТЕ

Кайманова Камила Имомовна

Бухарский государственный медицинский институт имени Абу Али ибн Сины, Узбекистан, г. Бухара,
ул. А. Навои. 1 Тел: +998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

✓ Резюме

В последние годы растет интерес как практикующих врачей, так и исследователей к воспалительным заболеваниям кишечника (ВЗК), в том числе к их внекишечным проявлениям. Спектр внекишечных проявлений ВЗК довольно широкий. К ним могут быть отнесены и поражения почек с частотой развития хронической болезни почек и почечной недостаточности, оцениваемой в 2–15%. При морфологическом исследовании ткани почек 9-месячных белых беспородных крыс с язвенным колитом в эксперименте выявлены отек капилляров почечных клубочков, мезангиальная пролиферация, некроз эпителиоцитов проксимальных и дистальных извитых канальцев, деструкция канальцев, отек почечной паренхимы. Морфологические изменения почек при язвенном колите могут быть связаны с рядом факторов, в том числе с аутоиммунными реакциями и воспалением

Ключевые слова: почка, язвенный колит, морфология, гистохимический анализ

MORPHOLOGICAL CHANGES IN KIDNEY TISSUE IN ULCERATIVE COLITIS

Kaimanova Kamila Imomovna

Bukhara State Medical Institute named after Abu Ali ibn Sina, Uzbekistan, Bukhara, st. A. Navoi. 1 Tel: +998
(65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

✓ Resume

In recent years, there has been growing interest from both practicing physicians and researchers in inflammatory bowel diseases (IBD), including their extraintestinal manifestations. The spectrum of extraintestinal manifestations of IBD is quite broad. These may include kidney damage with the incidence of chronic kidney disease and renal failure estimated at 2–15%. Morphological analysis of kidney tissue from 9-month-old white outbred rats with ulcerative colitis in the experiment revealed edema in the renal glomerular capillaries, mesangial proliferation, necrosis in the epitheliocytes of the proximal and distal convoluted tubules, destruction of the tubules, and edema in the renal parenchyma. Morphological changes in the kidneys in ulcerative colitis may be associated with a number of factors, including autoimmune reactions and inflammation

Keywords: kidney, ulcerative colitis, morphology, histochemical analysis

Dolzarbligi

I chakning yallig'lanish kasalliklarida (IYaK) tubulointerstitial nefritning rivojlanish mexanizmlari haqidagi g'oyalar har xil. Bir qator tadqiqotchilar ushbu kasallikni uning faoliyati bilan bog'liq bo'lgan IYaK ning ichakdan tashqari ko'rinishi deb hisoblashadi. Siydikda aniqlangan α 1-MG, β -NAG, β 2-MG va sistatin C maxsus oqsillari buyrak naychalari apparatining shikastlanishini ko'rsatadi, bu ko'pincha IBDda uchraydi va yarali kolit (YaK) va Kron kasalligi (KK) faoliyati bilan bog'liq [Honap S. 2024]. Shu bilan birga, buyrak patologiyasining debyuti o'z vaqtida IYaK debyutiga to'g'ri keladi, ko'pincha YaK bilan yoki undan oldin keladi. Tubulointerstitial nefritning klinik ko'rinishi o'ziga xos emas: bemorlar umumiy buzqlik, siydik hajmining kamayishi, vazn yo'qotishi, isitma va qorin og'rig'idan shikoyat qiladilar. Laboratoriya tadqiqotlarida kreatinin va karbamid darajasining oshishi, GFRning pasayishi, buyrak funksiyasining buzilishi va yallig'lanish belgilari - ESR va CRP ko'payishiga e'tibor beriladi [Nefrologlar uyushmasi, 2021]. Tubulointerstitial nefritning morfologik belgilari o'ziga xos emas: eozinofil infiltratsiz granulomalar, nekrotizan granulomali limfotsitar infiltratlar [Angkeow J., 2024].

Tadqiqot maqsadi: yarali kolit kasalligida buyrakdagi morfologik o'zgarishlarning morfologik tahlilini o'tkazishdan iborat.

Material va usullar

Tadqiqot uchun ikkala jinsdagi 30 ta 9 oylik oq zotsiz kalamushlar tanlandi. Barcha laboratoriya oq zotsiz kalamushlari bitta vivariyda birlashtirildi. Hayvonlarga yetarli darajada suv berilgan va muvozanatlashtirilgan ovqatlanish ratsioni bilan boqilgan. Tajriba tadqiqotlarni tayyorlash va o'tkazishda laboratoriya hayvonlarini to'g'ri parvarish qilish va boqish katta ahamiyatga ega ekanligi hisobga olindi. Ovqatlanish rejimiga va parhezni buzmaslikka, ovqatlanish paytida gigiyenik qoidalarga rioya qilingan.

Kalamushlarning birinchi guruhi (intakt) nazorat guruhi bo'lib, tajribada natijalarni boshqa guruh bilan solishtirish uchun oddiy standart ratsion asosida boqilgan oq zotsiz kalamushlar.

Tajribamizning ikkinchi guruhida esa yarali kolit keltirib chiqarish uchun 20 kun mobaynida 1 ml 8% sirka kislotasini maxsus zond orqali rektal yuborib, yarali kolit keltirib chiqarilgan oq zotsiz kalamushlar. Hayvonlarning tajriba mazmuniga qarab taqsimlanishi quyida 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval

Hayvonlarning tajriba mazmuniga qarab taqsimlanishi

Guruhlar (n-nazorat, t-tajriba)	Tajriba mazmuni	Hayvonlarning yoshlari	Hayvonlarning umumiy soni (*o'lgan kalamushlar soni)
		9oylik	
I n	Nazorat	15	15
II t	20 kun mobaynida 1 ml 8% sirka kislotasini zond yordamida rektal yuborish yo'li orqali yarali kolit chaqirilgan oq zotsiz kalamushlar	15(5*)	15(5*)
Jami		30(5*)	30(5*)

Tajriba hayvonlari halok qilish uchun mos keluvchi muddatlarda, ertalabki vaqtda, och qoringa, efir narkoz ostida bir lahzalik dekapitatsiya vositasida amalga oshirildi. Qorin bo'shlig'i ochilganidan keyin buyraklari gistologik tahlil preparatlari uchun ajratib olindi.

Gistologik preparatlarni tayyorlash 4 bosqichdan iborat bo'lib, an'anaviy usullarda olib borilgan. Preparatlarni tayyorlash uchun mikrotomdan foydalanilgan, tayyorlangan kesmalar gematoksilin – eozin usullida bo'yalgan. Buning uchun kesmalar 3-5 daqiqa davomida gematoksilin eritmasiga solingan, so'ngra suv yordamida yuvilgan.

Natija va tahlillar

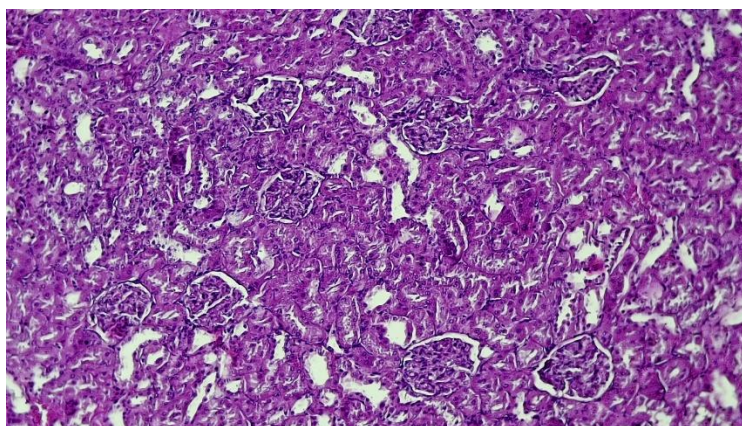
Nazorat guruhining kalamushlarida proksimal egri-bugri kanalchalar ko'rinishi bazal membranasida bir qatorda joylashgan, apikal va bazal tomonlari yaqqol namoyon bo'lgan silindrsimon epiteliydan tashkil topgan. Egri-bugri kanalchalar bo'shlig'i yaxshi ko'rinadi, uning shakli va diametri gistologik kesim yassiligiga bog'liq bo'ladi. Naychalar bo'shlig'ida, ba'zi hollarda, yakka-yakka holda

Yadrolar binafsha rangga bo'yalgach (mikroskop ostida kuzatiladi), ular eozin eritmasida 0,5-1,5 daqiqa davomida bo'yalgan, distillangan suvda yuvilgan va suvsizlantirish uchun konsentratsiyasi oshib boradigan spirtlardan (70° dan 100° gacha) foydalanilgan. Spirtni kesmadan ketkazish va tindirish uchun O-ksilolning uch qismiga ketma ket joylashtirilgan va Kanada balzamiga solingan hujayra elementlar aniqlanadi. Epiteliy hujayralarini kattalashtirib ko'rganimizda ularning apikal yuzasida cho'tkasimon qismini va bazal qismida sitoplazmasini xiralashganini ko'ramiz.

Distal egri-bugri kanalchalar epiteliysi bazal membranada joylashgan kubsimon hujayralar iborat bo'lib, apikal yuzasida cho'tkasimon qismga ega yemas. Cho'tkasimon qismi yo'qligi va epiteliyning balandligi past bo'lganligi tufayli distal egri-bugri kanalchalar bo'shlig'i proksimal egri-bugri kanalchalar bo'shlig'iga qaraganda o'lchamlari jihatidan katta bo'ladi.

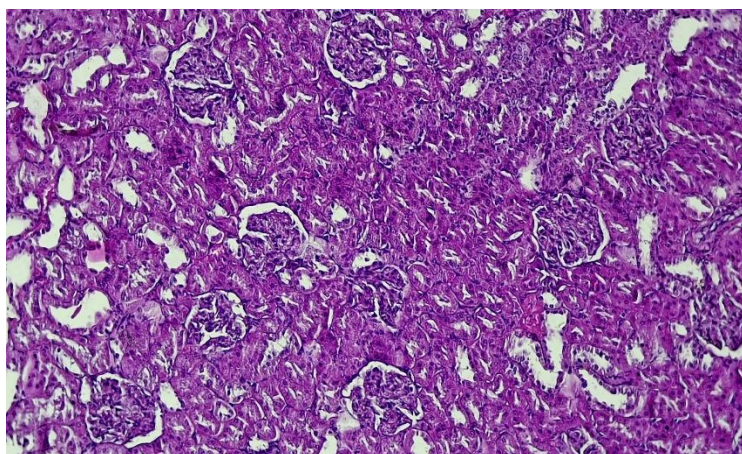
Gistologik kesimlardagi nefronning kanalchali bo'limi dumaloq yoki ovalsimon shaklidagi bo'shliqli tuzilmalar shaklida ifodalanib, ularning devorlari bazal membranada joylashgan turli xil shakldagi epiteliy hujayralari hisobidan hosil bo'ladi. Kanalcha epiteliy hujayralarining shakli kanalchaning turiga va uning buyrak tanachasiga nisbatan joylashgan o'rniga bog'liq.

Proksimal egri-bugri kanalcha koptokcha kapsulasining bo'shlig'idan boshlanadi va buyrak tanachasi yaqinida bir nechta burilishlar hosil qiladi. Proksimal egri-bugri kanalchalar ko'rinishi jihatidan qalin devorli va tor bo'shliqdan tashkil topgan. Proksimal egri-bugri kanalchalar devori kubsimon epiteliy hujayralari hisobidan hosil bo'ladi. Ushbu hujayralarning yuzasi cho'tkasimon qismchalar bilan qoplangan. Yadrolari yumaloq, hujayralarning bazal qismida joylashgan, intensiv ravishda asosiy bo'yoqlar bilan bo'yaladi (1-2-rasmlarga qarang).

1-rasm

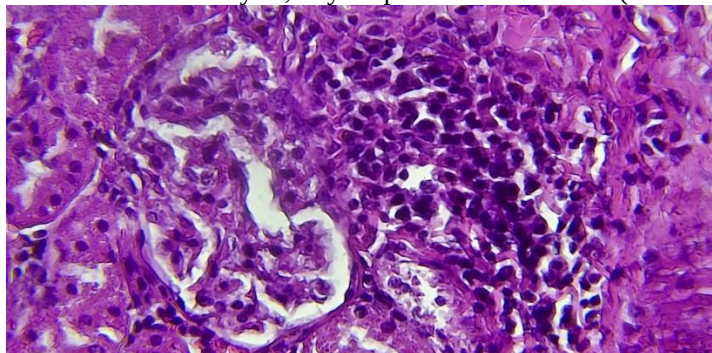
**9 oylik zotsiz kalamushlar buyrak to'qimasi me'yoriy gistologik ko'rinishi. Bo'yoq
Gematoksilin-eozin. Ob 10x10 ok**

2-rasm

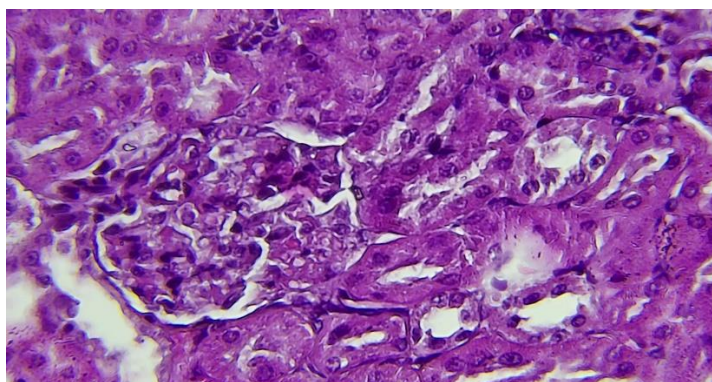
**9 oylik zotsiz kalamushlar buyrak to'qimasi me'yoriy gistologik ko'rinishi. Bo'yoq
Gematoksilin-eozin. Ob 10x10 ok**

Eksperimentda yarali kolit chaqirilgan 9 oylik oq zotsiz kalamushlar buyrak to'qimasi gistologik tahlil qilinganda quyidagi o'zgarishlar aniqlandi: koptokchalarda shish, mezangiy proliferatsiyasi, kanalchalar epiteliotsitlarida nekroz, kanalchalar destruksiyasi, buyrak parenximasida shish (3-4-rasm).

3-rasm

Eksperimentda yarali kolit chaqirilgan 9 oylik zotsiz kalamushlar buyrak to'qimasi gistologik ko'rinishi. Gematoksilin-eozin. Mezangiy proliferatsiyasi, koptokchalarda shish, kanalchalar nekrozi

4-rasm

Eksperimentda yarali kolit chaqirilgan 9 oylik zotsiz kalamushlar buyrak to'qimasi gistologik ko'rinishi. Bo'yoq Gematoksilin-eozin. Ob 10x10 ok. Kanalchalar epiteliotsitlarida nekroz, kanalchalar destruksiyasi, buyrak parenximasida shish

Xulosa

Yarali kolitda buyraklardagi morfologik o'zgarishlar ko'pincha organizmda uzoq davom etadigan yallig'lanishning natijasi bo'lib, davolanishning yon ta'siri bilan ham bog'liq bo'lishi mumkin. Buyrak asoratlarini o'z vaqtida tashxislash va oldini olish uchun bunday bemorlarda buyraklar faoliyatini muntazam ravishda kuzatib borish kerak.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Angkeow J. et al. Systematic review: Outcome prediction in acute severe ulcerative colitis //Gastro Hep Advances. – 2024. – T. 3. – №. 2. – C. 260-270.
2. Honap S. et al. Acute Severe Ulcerative Colitis: An International Delphi Consensus on Clinical Trial Design and Endpoints //Clinical Gastroenterology and Hepatology. – 2024.
3. Magro F., Estevinho M. M., Valois A. Managing ulcerative colitis and Crohn's disease: should the target be endoscopy, histology, or both? //Journal of the Canadian Association of Gastroenterology. – 2024. – T. 7. – №. 1. – C. 46-58.
4. Murray R. et al. Kidney-related research in the United States: a position statement from the National Kidney Foundation and the American Society of Nephrology //American Journal of Kidney Diseases. – 2021. – T. 78. – №. 2. – C. 161-167.
5. Wangchuk P., Yeshe K., Loukas A. Ulcerative colitis: clinical biomarkers, therapeutic targets, and emerging treatments //Trends in Pharmacological Sciences. – 2024.

Qabul qilingan sana 20.03.2025